

Sådan bryder eleverne læsekoden

Af: *Mikkel Kamp*

De bedste undervisere i læsning er rutinerede, veluddannede og tør styre undervisningen, siger læseprofessor Carsten Elbro

For de fleste børn er det stort set ligegyldigt, hvordan de bliver undervist i at læse. De lærer det under alle omstændigheder. Men omkring 30 procent har ikke så let ved det. »For elever med de dårligste forudsætninger er lærerens metode afgørende. Læreren må tage dem i hånden og undervise dem i, hvad de skal gøre«, siger Carsten Elbro, der er læseforsker og professor ved Københavns Universitet. Det er ikke dokumenteret, at én bestemt måde at undervise i læsning på er den rigtige. Men en lang række undersøgelser viser, at metoder, hvor børnene lærer om bogstaverne og deres lyde, virker bedst, siger Carsten Elbro. »Lydmetoder virker, når man skal lære at afkode bogstaverne. Man skal undervise direkte i bogstavernes lyde. Det er meget veldokumenteret, at det virker at undervise i ordenes enkeltdele, og det virker specielt for de elever, der har de dårligste forudsætninger for at lære at læse«, siger Carsten Elbro og fortæller, at i alle undersøgelser har lydmetoderne enten været bedre eller lige så gode som de metoder, de er blevet sammenlignet med. Men børns læseudvikling begynder, lang tid før de begynder i skolen. »Allerede når vi bliver født, har vi et genetisk set-up, der gør, at nogle har lettere ved at lære sprog end andre«, siger professoren. Samtidig har det stor betydning, at barnet støttes i at udvikle sit sprog. »I toårsalderen bliver de fleste børn for alvor interesserede i at lære flere ord, og senere vil de gerne skrive deres navn eller lave en liste over, hvad deres bamser hedder. Motivationen er der allerede i den alder, men der er forskel på, hvor godt forskellige hjem er i stand til at imødekomme barnets ønsker«, siger Carsten Elbro. Derfor er det en god idé at stimulere børns sprog i vuggestuer og børnehaver, så de har så godt et fundament som muligt, når de begynder i skole, mener han. Det kan blandt andet ske ved at lege med rim og remser. Det har den fordel, at børnene er opmærksomme på lydene, når de kommer i skole.

Afkodning frem for indhold

Elbro deler læselæringen i to dele. Der er selve afkodningen af bogstaverne, der tilsammen danner ord og sætninger, og så er der forståelsen. »Forståelse af ordene er ikke en ny disciplin for børnene. Det har de været i gang med længe, men afkodningen af ordene og det at knække læsekoden er noget helt nyt«, siger han. I 1. klasse er det afgørende, at eleverne lærer afkodningen, derfor er det efter Carsten Elbros opfattelse ikke afgørende, at der er reelt indhold i teksterne. Eleverne går mere op i at lære at læse. Eleverne knækker typisk læsekoden i slutningen af 1. klasse. Når det er sket, er læseudviklingen i høj grad et spørgsmål om øvelse. »De skal være sikre læsere for at blive hurtige læsere. Det er, ligesom når du skal lære at binde snørebånd. Du skal gøre det langsomt og lære bevægelserne, før du kan gøre det hurtigt«, siger Carsten Elbro. Når eleverne så kan læse, bliver det afgørende, at bøgerne har et reelt indhold. »De skal læse og øve sig. Men der skal hele tiden være noget at komme efter i de tekster, de læser. På det tidspunkt er de måske ikke fuldautomatiske

læsere, men de er præcise nok, til at de kan læse, selvom det ikke altid går lige hurtigt. Hvis de læser en masse, også noget med nogle indholdsmæssige kalorier i, bliver en del af dem helt hooked på det«.

Skolen på Duevej søger to barselsvikarer

Se alle job på Lærerjob.dk

Nye lærere skal ikke eksperimentere

Selvom Carsten Elbro ikke vil anbefale bestemte pædagogiske metoder frem for andre, mener han, at det er afgørende, at læreren ikke lader det være op til eleverne at vælge, hvordan de lærer at læse. »Det er for simpelt at tro, at hvis man gør noget, som umiddelbart er børnevenligt, så holder det også i længden. Det er jo også umiddelbart børnevenligt at lade et barn løbe over vejen efter is. Men det holder jo ikke, fordi der kan komme en bil. I eksemplet er det rimelig kortsigtet, men når det handler om læsning, kræver det stor faglig indsigt at sætte grænser for børnene. Du skal vide, hvad det betyder, når du fører dem et bestemt sted hen«, siger Carsten Elbro. Han sammenligner det med en turistguide, der skal vise rundt i Rom. Han kan godt følge turistens umiddelbare lyster, men så risikerer han, at turisten ikke når at se Colosseum. »Jo mere progressiv og jo mere læsebogsfri undervisningen er, og jo mere undervisningen er lagt op til børnenes egne valg, desto mere er det op til børnenes sociale og genetiske baggrund, om de lærer at læse«, siger Carsten Elbro. Det gælder især, hvis læreren er forholdsvis nyuddannet. »Jo færre erfaringer en lærer har, desto vigtigere er det, at hun bruger et af de gængse lærebogssystemer med en udviklet lærervejledning. Hvis en nyuddannet lærer laver eksperimenterende undervisning, er der lige så stor fare for, at en elev bliver en dårlig læser, som hvis barnets forældre er ordblinde«, siger Carsten Elbro.

Efteruddannelse virker

En anden udslagsgivende faktor for børnenes læseudvikling er, om deres lærere er efteruddannet i læsning, viser undersøgelser, som Carsten Elbro har været med til at gennemføre. »Det var tydeligt i vores undersøgelser, at det havde en effekt. Det gav bedre læsere. Vi ved selvfølgelig ikke, om det er, fordi lærere, der efteruddanner sig, er mere interesserede i læsning end andre. Vi kan dokumentere, at efteruddannelse virker, men ikke præcis hvorfor«, siger han. Efteruddannelsen virker også, selvom det handler om andre metoder end de lydmetoder, Carsten Elbro anbefaler. »Når lærerne får mere indsigt i læsning, giver det dem mulighed for en bedre undervisning«, siger han. I det hele taget er det vigtigt, at de personer, der har ansvaret for læsningen på skolerne, får en større viden om emnet. »Der skal være en læsevejleder på hver skole, som har ekstra viden om læsning, og kommunernes læsekonsulenter skal opgraderes, så de får viden på universitetsniveau«, siger Carsten Elbro og fortæller, at man fra efteråret kan blive master i læsning på Københavns Universitet. Generelt er der også det problem, at meget af den indsigt, lærerne har, bygger på gætterier og teorier. »Der bliver sat mange udviklingsarbejder i gang, men der bliver ikke gennemført undersøgelser af effekten. Hvis vi skal gøre det bedre, har vi brug for at vide, hvad der virker. Ikke hvad vi tror, der virker«, siger Carsten Elbro. Men udviklingen går i den rigtige retning, mener han. »Det er min fornemmelse, at der er en vis lydhørhed over for, at vi skal gøre tingene mindre blindt og i stedet for bygge på erfaring, fornuft og de ting, vi ved med sikkerhed«.

Carsten Elbro er professor i læsning ved Københavns Universitet, Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab, hvor han leder Center for læseforskning. Har blandt andet udgivet »Forsøg med læsning« og »Læseundervisning - teorier og indsigt«. Senest har han medvirket til bogen »Læsning - teori og praksis«. Læs mere på <http://iaas.cphling.dk>

Carsten Elbro: "Hvad er læsning - og hvad bør en læseunderviser vide?"

Kompagnistræde 34, 1208 Kbh K,
tlf 3369 6300, folkeskolen@folkeskolen.dk